

УДК 339.9

А. В. Череп

доктор економічних наук, професор

К. О. Можайська

Запорізький національний університет

СТРАТЕГІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглянуто питання визначення стратегії зовнішньоекономічної діяльності України в контексті процесу інтеграції до ЄС. Розкрито перспективи та проаналізовано ризики євроінтеграції, їх вплив на формування зовнішньої економічної політики та сучасний стан зовнішньої торгівлі України з ЄС. Визначено основні засади стратегії зовнішньоекономічної політики України.

Ключові слова: євроінтеграція, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, ЄС.

I. Вступ

Україна перебуває на стику двох протилежних моделей інтеграції: західної (Європейський союз) і східної (Росія), обидві з яких мали свої переваги та недоліки. Тому тривалий час стратегічний курс коливався між цими двома напрямками. Наразі курс України спрямований у бік європейської інтеграції, що закріплено в Угоді про асоціацію. Інтеграція до ЄС відкриває такі можливості для зовнішньоекономічної діяльності України: залучення іноземних інвестицій та зарубіжних інноваційних технологій; вихід на світові ринки; стимулювання підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, а також можливість вільного пересування товарів, робочої сили, капіталу в межах ЄС; перейняття традицій господарювання розвинених країн ЄС і забезпечення співробітництва з ними.

Наразі перед Урядом України постають завдання щодо забезпечення країни стратегією розвитку в умовах євроінтеграції, в основі якої, насамперед, обґрунтовані проблеми, що заважають інтеграції та економічному розвитку країни, надані рекомендації щодо їх усунення, враховані конкурентоспроможні галузі країни, можливості та ризики зовнішньоекономічної діяльності.

Проблеми та перспективи європейської інтеграції України досліджували такі вчені: О. Білорус, І. Бураковський, О. Власюк, В. Геєць [2], В. Гоблик, Є. Данкевич [1], В. Домрачев, С. Зінковський, С. Кваша та ін.

II. Постановка завдання

Мета статті – розглянути основні стратегії зовнішньоекономічної політики України в умовах євроінтеграції.

III. Результати

Проведення активної зовнішньоекономічної політики, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку та розширення міжнародної торгівлі, поглиблення інтеграційних економічних зв'язків є важливими чинниками стабілізації й прогресивного розвитку країни та напрямками реформування її економіки, а отже, і стратегічними завданнями цієї країни.

Приєднання до зони вільної торгівлі надало Україні нові можливості (доступ до нових ринків збуту, скасування мит тощо), але, разом з тим, вітчизняні товаровиробники зіткнулися з низкою вимог і специфікою регулювання зовнішньоекономічної діяльності в країнах ЄС, і вони мають небагато часу, щоб адаптуватися. Вимоги в ЄС є досить жорсткими, але завдяки ним забезпечується висока якість продукції, її конкурентоспроможність і престиж товаровиробників, а також довіра населення до їх продукції. До цих вимог належать:

- а) санітарні та фітосанітарні вимоги до товарів, а також відповідність ринковим стандартам, які діють в ЄС;
- б) технічні та екологічні вимоги до виробництв, що визнають країни ЄС;
- в) виробничі технічні вимоги ЄС тощо.

На основі інформації Державної служби статистики на рис. зображено динаміку зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС.

Як бачимо, впродовж 2011–2015 рр. експорт мав тенденцію до зниження, але водночас значно знизився обсяг імпорту, і, як наслідок, зменшилося негативне сальдо, тому загалом це свідчить про позитивні зміни в зовнішній торгівлі.

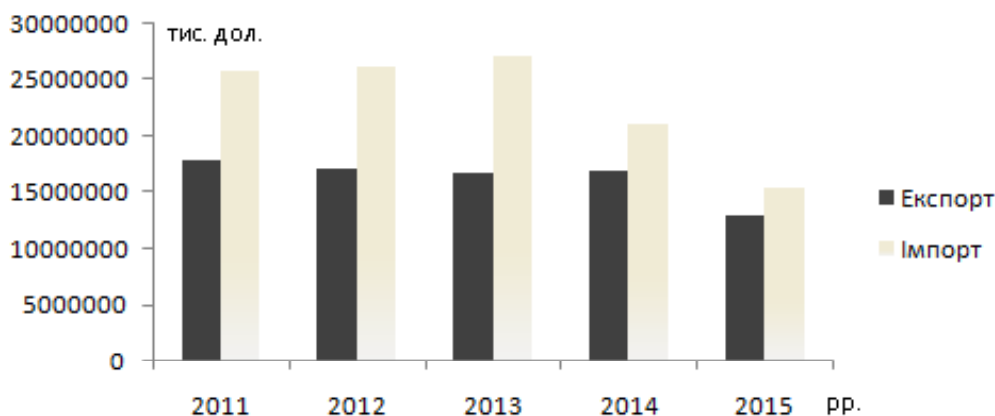

Рис. Динаміка зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС [5]

При цьому понад половину експорту з України до країн ЄС зосереджено лише в 5 з 27 країн Євросоюзу: Італії, Польщі, Німеччині, Угорщині, Нідерландах. Зниження експорту до ЄС можна пояснити як зовнішніми чинниками, так і внутрішніми: сповільненням темпів економічного зростання в низці провідних країн ЄС, кризовими явищами в економіці України, а також вичерпанням конкурентних переваг товарів українського виробництва на європейському ринку [5].

Для адаптації українських товаровиробників до умов посиленої конкуренції в межах зони вільної торгівлі Україні було надано автономні торговельні преференції, застосування яких розпочалося з 23 квітня 2014 р. і завершилося в 2016 р. Згідно з Угодою про асоціацію, з 1 січня 2016 р. проведено заміну національних технічних стандартів на європейські та міжнародні на території країни. Адаптація європейських технічних стандартів мала полегшити вихід вітчизняних виробників на європейський ринок [3].

Створені умови забезпечують спрощення процесів прийняття технологічних та інноваційних рішень, що, в свою чергу, стимулює оновлення існуючих виробництв, зростання продуктивності праці та капіталу, розширення пропозиції для ринку ЄС [1].

Загалом, лібералізація торговельних відносин між Україною та ЄС у поєднанні із значним потенціалом розвитку сільського господарства, харчової промисловості, енергетики та окремих виробництв переробної промисловості України створюють сприятливі можливості для залучення європейського інвестиційного капіталу в середньостроковій перспективі [2].

Особливої уваги заслуговує підтримка галузі сільського господарства як стратегічно важливого сектора національної економіки. Політика держави повинна бути спрямована на підтримку аграрного виробництва: сприяння адаптації, підвищення енергоефективності завдяки впровадженню технологій енергозбереження, підтримка впровадження

інновацій у сільськогосподарську практику, скорочення ресурсних втрат і покращення умов функціонування підприємств середнього та малого бізнесу [1].

За умов вільної торгівлі існує ризик впливу національних заощаджень за кордон і гальмування економічної активності всередині країни, зменшення пропозиції вільних позичкових коштів з боку вітчизняного бізнесу та населення і, як наслідок, зменшення частки внутрішніх депозитів у структурі пасивної бази банків України й посилення ступеня нестійкості банківського сектора, що дестабілізуватиме ситуацію із зовнішньою ліквідністю та платоспроможністю країни [2].

Вищезазначене зумовлює питання про підтримку зовнішньоекономічної безпеки України, тобто здатність протистояти негативним зовнішньоекономічним чинникам і створювати сприятливі умови для розвитку в умовах міжнародного поділу праці. Баланс переваг та ризиків інтеграції України до ЄС визначається рішеннями, ухваленими в економічній політиці та правовій системі, а також здатністю суб'єктів господарювання швидко та з мінімальними витратами адаптуватися до інституційних змін. Однак економічна та політична нестабільність усередині країни ускладнює визначення впливу євроінтеграційного процесу на стан зовнішньоекономічної безпеки держави [3].

Забезпечення економічної стабільності – першочергове завдання стратегії зовнішньоекономічної діяльності України. Стійкість країни до економічних коливань у світі досягається оптимізацією інститутів всередині країни, їх узгодженістю та збалансованістю законодавчого регулювання. Подолання внутрішніх проблем (надмірний податковий тиск, непрозорість правого регулювання, корупція тощо) зміцнить статус держави на міжнародній арені, підвищить довіру до країни (наприклад, з боку інвесторів і кредиторів), а також позитивно вплине й на внутрішню економіку. Зокрема, важливо спрямовувати ресурси на нарощування науково-

го потенціалу, інформаційних технологій, інфраструктури [4].

IV. Висновки

У контексті економічного розвитку України європейська інтеграція – це шлях до модернізації вітчизняних підприємств, залучення іноземних інвестицій та новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності української продукції, отримання фінансових ресурсів для розвитку економіки, покращення якості життя громадян і системи охорони здоров'я [1]. Європейський вибір відкриває нові перспективи для співробітництва України з розвиненими країнами світу, економічного розвитку, модернізації виробничих потужностей, але водночас існують і ризики: можливість впливу національних заощаджень з країни, скорочення податкової бази та збільшення бюджетного дефіциту, нездатність вітчизняних виробників задовольняти високі стандарти ЄС тощо. Зважаючи на політичну та економічну нестабільність, значні військові витрати, недосконалість законодавчого регулювання та корупцію, країна поки що не може використовувати переваги євроінтеграції (наприклад, ці проблеми стримують приплив інвестицій), тому існує нагальна потреба в послідовному та прозорому законодавчому регулюванні та вирішенні проблем. Крім того, завданнями стратегії зовнішньоекономічної діяльності є: збільшення експорту, вирівнювання сальдо; нарощування наукового потенціалу, інформаційних технологій, інфраструктури; розвиток перспективних галузей, підвищення їх конкурентоспроможності; створення умов для малого та середнього бізнесу тощо. Загалом, стратегія зовнішньоекономічної діяльності України повинна ґрунтуватися, на-

самперед, на пріоритеті національних економічних інтересів і гарантувати національну безпеку держави.

Список використаної літератури

1. Данкевич Є. М. Асоціація з ЄС: перспективи і ризики для товаровиробників та експортерів сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / Є. М. Данкевич, В. Є. Данкевич // Глобальні та національні проблеми економіки : електрон. журн. – 2015. – № 7. – С. 29–33. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/08.pdf>.
2. Геєць В. М. Лібералізація руху капіталів у відносинах України з ЄС [Електронний ресурс] / В. М. Геєць, Т. П. Богдан // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 4 (29). – Режим доступу: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/1-1446036402.pdf>.
3. Бабець І. Г. Внутрішні чинники зовнішньоекономічної безпеки України в умовах євроінтеграції / І. Г. Бабець // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 8. – С. 91–99.
4. Савченко В. Ф. Державне регулювання господарського комплексу України в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] / В. Ф. Савченко. – 2015. – Режим доступу: <http://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/7886>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Гончаренко Н. І. Інтеграційний вектор України: гравітаційна модель зовнішньої торгівлі країн Європейського Союзу та України / Н. І. Гончаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 1. – С. 78–84.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2017.

Череп А. В., Можайская К. А. Стратегия внешнеэкономической деятельности Украины в условиях евроинтеграции

В статье рассмотрены вопросы определения стратегии внешнеэкономической деятельности Украины в контексте процесса интеграции в ЕС. Раскрываются перспективы и проанализированы риски евроинтеграции, их влияние на формирование внешней экономической политики и современное состояние внешней торговли Украины с ЕС. Определены основные принципы стратегии внешнеэкономической политики Украины.

Ключевые слова: евроинтеграция, внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, ЕС.

Cherap A., Mozhayska K. Strategy for Foreign Economic Activity of Ukraine in the Conditions of Eurointegration

Location Ukraine between two opposing models of integration: the western and eastern requires a final selection course: integration with the European Union or Russia. For a long time strategic course ranged between those two areas. In 2014 Ukraine is set out in the direction of European integration, which is enshrined in the Association Agreement. The article highlights the positive and negative aspects, which opens The European choice: on the one hand – access to free trade EU involvement European traditions of management and quality standards, etc., in the other – the low competitiveness of domestic products in the world market, the internal problems in the way the development within the EU, the risk of outflow of national savings abroad and deceleration in economic activity in the country. Disclosed perspectives and analyzes the risks of European integration, their impact on the foreign policy of Ukraine. The questions determine the strategy of foreign economic activity of Ukraine in the

context of the EU integration process. The current state of foreign trade of Ukraine to the EU in particular shows the dynamics of exports and imports in recent years (2011–2015). The consequences of European integration and current trends. The problems of economic security of Ukraine in conditions of integration are analyzed. Consider the basic principles of the strategy of the foreign policy of Ukraine. Substantiated main objectives of the strategy of foreign economic activity of Ukraine, namely to ensure economic stability by overcoming internal problems and strengthen the status in the international arena, creating a favorable investment climate, support for exports, improve the competitiveness of products of domestic manufacturers in the global market, protection of strategic industries and more. The defined range of problems that need urgent solution to build a coherent and effective policy of integration in the EU and therefore the strategy of foreign economic activity.

Key words: *euointegration, foreign economic activity, export, import, EU.*